

անոնց նշոյնութեան վարկածը բոլորովին անտեղի կ'երևնայ: Ինչ օրէնքով կարծ—ը յեղ—ի փոխուած կրնայ ըլլալ: Լեզուին հո—լովութեան օրէնքներուն ոչ մէկը կրնայ արդարացնել այդ փոփոխութիւնը: Գիտե—լու է նաև թէ այն դէպքերուն մէջ ուր եզրներէն մէկը բռնագործուել է կամ շին—ծու, երբէք բռնագործուել եզրը առանձին շրջաբերութեան չեւեր: Խառն կայ, բայց մասն չկայ, ժառ—ը գիտենք, բայց ժուտ բառ չենք ճանչնար: Եթէ կեղ—ը կարծ—ի այլանշանի ու անօրինակ մէկ բռնագործ—սումը իսկ ըլլար, ի՞նչպէս կրնար անկախ բառի մը իրաւունքները վայելել, և ան ալ ոչ իրիւն կեղ, այլ իրիւն կեղծ շրջա—բերութեան լլեւելով: Ինչ կողմէ ալ որ դիտենք բառին դիմագիծը, անկարելի կը գտնենք ենթադրութիւնը թէ կեղակարծի կարծակարծ—ի այլալլեալ մէկ ձևն ըլլայ:

Վերջապէս աւելցնենք նաև մեր լեզուին ջախջախիչ վկայութիւնը: Անիկա մեզի կ'ըսէ թէ կայծկարծ կամ կայծկարծ սկզբ—բնական կրկնաւորէն, սեղմումով եւ փո—փոխութեամբ, ինչ օրինաւոր և հարազատ ձև յառաջ կու գայ: Այդ օրինաւոր ու հարազատ ձևը կ'ստանայ է: Ասիկա ա—մենք կ'ընդունին, և իմ գիտուն բարե—կամն ալ իր յօդուածին մէջ կը յիշէ զայն սապէս —

«Կասկած — կած կած, կայծ—կայծ—էն անցնելով՝ կարծկարծ»:

Այո, մեր լեզուն իսկ մեզի կը սոր—վեցնէ թէ կայծկարծ—էն ելած է կասկած, և ոչ կեղու, կարու, յեղս յաղա—կարծ:

Ինչ է սակայն այս կեղակարծ—ին կազ—մուածքը: Ինչ է անոր առաջին եզրը՝ կեղ: Եւ կարծեմ թէ անիկա այն արմատն է որ «Գայթա—կղ—իմ» բառին մէջ ևս կը տեսնուի: Ինչպէս որ ունինք գայլ և գեղ (գեղոց), այնպէս ալ գայր և գեղ կամ կեղ: Գեղ—ում, գը—որիմ, գայ—արիմ բայերուն արմատին մէկ ձևն է այդ կեղ կամ գեղ—ը: Ինչպէս որ գայր արմատը, որ ծած, շրջ—ջած կը նշանակէ ինչպէս բարդին մէջ, որուն հոմանիշ են խելա—յեղ և խելա—շողջ, անանկ ալ կեղ—ակարծ և յեղակարծ կը

նշանակեն մոլորող, շրջած, փոփոխական, անհաստատ, երկմիտ, անստոյգ կարծիք: Այսպէս ըսուած է «Պետրոս երթալը զհետ կեղակարծեց»: Ի՞նչ խօսքով կեղակարծիք —ը դիրքայեղ, դիրափոխուկ, դիրազուր (կամ դիրագեղ) կարծիքն է: Նաև, յե—ղակարծ և կեղակարծ իրարու խանգարեալ—ները չեն, այլ երկու տարբեր արմատնե—րով—յեղ և կեղ—բարդուած են, և իմաս—տով մերձանիշ են: Վերջապէս այս կեղ կամ գեղ արմատը որ զիլ և գուլ (արիմ) արմատներուն լծորդն է և կը նշանակէ զլորում, շրջում, փոփոխում, այլ է միւս կեղ—էն որ կեղ—ին մէջ կը տեսնենք:

Կ'եղակացնեմ թէ կեղակարծ—ին կեղ—ը ինչևիցէ կազմական կամ նշանակական առնչութիւն չունի կեղծիք բառին հետ, և թէ կարծիք ու կեղծիք բոլորովին տար—բեր արմատներէ են կազմուած: Կը փա—փաքիմ որ Գեղ. Հ. Անդրիկեան ըսէ թէ յաղոցեցայ զաղթակողութեան քարը մէջ—տեղէն վերցնել, շնորհիւ — «գայթակղու—թեան»:

Մ. ՍՄԵԼԱՆ ԳԱՐԵԻԼԵԱՆ

Նիւ Երբ.

ԱՆՏԻՊ ԵԶԵՐ

Հ. ՂԵՒՈՆԴ Վ. ԱԼԻՇԱՆԻ

Այս խորագրի տակ կը փափաքէմք հետ—զմտել գետնիդ մեծ բանաստեղծին եւ մատենագրին քանի մը առօրեայ յուշերը, որոնք իր հոգեկան կեանքին հետ թողուն բայց կրօնական միտքը կը ցայտեցնեն: Հայ ազգը զՀ. Ալիշան կը ցանցնայ գրչին ա—մենագրի արտաբերութիւններով, ներքին կեանքը՝ որ մասամբ ծանօթ էր միայն իր հոգեկցաց՝ կը յայտնուի անա իր ամենօ—րեայ կրած տպաւորութիւններէն եւ ազ—դեցութիւններէն, զորս ինքը աւելորդ չէ տեսած՝ գրի առնուլ: Աւանդ որ այս տեսակ մը օրագրութիւնը կարուկ վիճակներով եւ սուածներով միայն կը բացատրուի եւ մենք իբր քօրով մը ծանկուած կը տեսնենք սրբ—բասէր Հօր եռամդեամբ բարախով սիր—տը, որ ամուլշտ որոշած էր՝ քանիսկայա—կան կնիքը դեռ նոր ընդունած՝ հաւատա—րիմ ըլլալ ամէն օր թղթի վրայ նկարելու

ինչ որ արտով զգացամ ու մտքով խորհամ
էր. և. Ալիշանի սպա գրեթէ 100 փոքրա-
դէր էջերէ կազմուած գրութիւնը, իրմէ
կոչուած է ի սկզբանէ՝ Առժամայն Մտազ-
գեցութիւնք, եւ քսանի մը թուով վերջ ուն-
տեւեալ նոր վերնագրով՝ Օրագիր առժա-
մայն ազգմանց մասց եւ ստիւ. կ'սկսի 1841
տարիէն եւ կը հասնի մինչեւ 1855 թուոյ.
28, երբեմն ընդհատուածիւններով:

Հ. Գ. Զ.

Ա Ռ Ժ Ա Մ Ա Յ Ն

Մ Տ Ա Ձ Դ Ե Յ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Գ

... 1841-1842 թուոստ.

Ի գիշերի ծնանի ցոյ յղացեալն ընդ ե-
րեկս եւ մեռանի ընդ առաւօտն:

*

Ի հարսանեաց ծնանին կեանք եւ մահ,
եւ մի քան զմի յառաջիկ փութման:

*

Ձիբ բուռն եւ մեծ քան զմահ, քանզի
հպաւոր է յաւիտենականութեան:

*

Կաթողին սիրեցելոյն հուսկ ապա զինչ
նուիրէ: — Վէ՛մ ցրտին:

*

Դիւրագոյն է ի միտս հպարտութիւն,
այլ իրաւամբ չիբ դժուարին քան զայն:

*

Սպառազէն փաղանգը ամպոց զլուսնով:

*

Որօտ մի ջախջախ կամ փեսուր բաց-
ընկեցիկ եւ երկու կայլակը մեկանի որ-
պիսի խոռով յարուցանեն եւ շարժեն զաշ-
խարհ:

*

Երկու մեծ զրկածութիւնք լինին մաշ-
դոյ. ի ծննդեան բառնայ դայեակն, եւ
յիւս կենացն՝ դայեակ մահուն զնէ ի հոյ:

*

Տերևախիտ անտառ, ամպ կանաչ ծած-
կեալն զամպս կապուտայինս:

*

Մի՛ գերկրաս փարիս ով մարդ. որ
ստեղծն զքեզ՝ գիրկ մի հողոյ ետ իջա-

նել ընդ խոր, այլ ի բարձրանալ կար-
գեաց ի վերայ քո զանչափութիւն:

*

Աստեղը եւ լուսին շրջէին որպէս հովիւ
եւ հօտ վարատեալ:

*

Աստուած անհաշտ ոտիս է սատանայի,
ապա միշտ բարեկամ է մարդոյ, վասն
որոյ ամենայն ոք իրաւունս ունի խնդրել
շնորհս:

*

Քրիստոս յառաջնումն ջրով եկն, յեր-
կորդումն զայցէ հրով. եղի առաջի քո
հուր ջուր. զորս ոչ միեցան ջրով՝ դա-
տեսցէ հրով:

*

Է սիրտ որ իբրեւ սպունգ ջրալից՝ ի
հպել ուրուք եւ մատամբ՝ բղիւժ զարտա-
սուս, եւ է որ որպէս զժայռ կարծրակուռ,
թէպէտ եւ յար ի ջրի կայ, ոչ երբէք լու-
ծանի:

*

Գայթակոտ ոտին եւ քար մի դաւադիր:

*

Ոսկի եւ զոհար, շարաւ քարանց եւ
կղզիանք հողոյ:

*

Ամենայն ինչ կամ ի սէր Աստուծոյ
գործի կամ անձին. կրկին սոքա ծայրք
են լծակի մարդկային կենաց, անմարթ է
չհակել միոյն ի համբառնալ միւսոյն, եւ
որով չափով ամբառնայ մին, նովին միւսն
խոնարհի:

*

Ի մէն մի շնչառութեան իմում՝ մեռանի
մէն յիմոց նմանեաց: Եւ ի ձգել անդ
զառաջին շունչ նորածնի ուրուք՝ զյե-
տին ես շնչեցից զիմ:

*

Հոգին Աստուծոյ թեատարած շրջէր ի
վերայ անդնդոց, զի ընդարձակ խնդրէ
վայր եւ թափուր զի լցցէ պարգեօք իւ-
րովք. այսպէս եւ յանապատս դեգերէր առ
միանձունս, եւ սիրտս անապատացեալս
սիրէ ի կենցաղոյս հոգոց:

Շարաշարիկ